

Geachte heren,

Aan uw tafel is en/of wordt gesproken over de gaswinningsproblematiek in Groningen. Een complex en veelomvattend dossier waar u, voor u het weet, verstrikt raakt in financiële spreadsheets, juridische restricties, governance- en aansturingsvraagstukken, wetgevingsissues, economische vraagstukken, (internationale) energieagenda's, en wat al niet meer. Allemaal belangrijk, allemaal noodzakelijk kwaad, maar uiteindelijk allemaal bijzaak.

Wij gaan de uitdaging aan om nog één keer kort samen te vatten waar dit in de kern over gaat:

Er wordt al ruim een halve eeuw gas gewonnen in Groningen, waarvan miljoenen huishoudens in Europa profiteren. Wat een aantal (amateur)geologen destijds al voorspelden is intussen gebleken, een reactie van de aarde kon niet uit blijven. Die reactie kwam, de bodem begon eerst te dalen, toen te trillen en de laatste jaren ook te beven. Gebouwen die erop staan raakten beschadigd, mensen die erin woonden werden bang.

De bodemeffecten werden vanuit NAM en overheidswege decennia lang gebagatelliseerd. Maar een Groningse boer maak je niks wijs, die voelde allang op zijn klompen aan dat dit mis zou gaan. Hoofdschuddend en zwijgend werden de ontwikkelingen gevolgd. De eerste schade werd snel en ruimhartig vergoed door de NAM, "*alsjeblijft, we praten er verder niet meer over*". In de kranten kwam het niet.

Na "Huizinge" werd alles anders. De boeren bleven niet meer op afstand maar sloegen met de vuist op tafel. "*Tis nou wel mooi west!*" Maar het was te laat. Nederland en Europa konden niet zonder Gronings gas, de bodemeffecten waren niet meer te stoppen en de Groningers wisten dat ze afhankelijk van anderen waren geworden. Daar houden ze niet van. He-le-maal niet.

Het ging daarna snel bergafwaarts. NAM probeerde in control te blijven, ging rationaliseren en zakelijk reageren. Kostenbeheersing voorop. Tuurlijk, veroorzaakte schade moest vergoed worden, "*maar is die schade eigenlijk wel door ons veroorzaakt?*" NAM hield nadrukkelijk rekening met het scenario dat heel Groningen zijn huisje gratis wilde laten opknappen en trad met die houding schademelders tegemoet. "*Dat zullen we nog wel even zien, mevrouw tje.*" Jaren van stilzwijgend argwaan werden daarmee omgezet in grote boosheid en diepe frustratie: Groningers waren al zo lang niet serieus genomen. En nu lág hun gelijk eindelijk op tafel maar werden ze nog steeds niet geloofd..

"*Alle schade wordt vergoed*", betoogde ook minister Kamp herhaaldelijk in de Tweede Kamer. Hij bedoelde: "*Alle door de NAM erkende schade wordt vergoed.*" En dat is iets anders. Schade is pas schade als de NAM vindt dat het schade is. Tot op de dag van vandaag werkt dat zo. Ondanks de kerstboom aan instanties en vangnetten die in de jaren erna werd opgetuigd en soms alweer afgebouwd; Dialoogtafel, Onafhankelijk Raadsman, Commissie Bijzondere situaties, CVW, NCG en een waslijst aan stuurgroepen en klankbordgroepen. Alle commerciële initiatieven nog daar gelaten.

"Herstel van vertrouwen" was het credo. Maar nooit werd duidelijk wat daarmee werd mee bedoeld. Vertrouwen krijgen lukt doorgaans het snelst door vertrouwen te geven. Het tegendeel gebeurde. Technische rekenmodellen, gebaseerd op wankele wetenschap (want wat weten we nou helemaal van dit nieuwe fenomeen) werden betrouwbaarder geacht dan de eigen waarneming van bewoners. Herstel van vertrouwen?

En nu gaan we de versterking in. De moed zakt ons bijna in de schoenen wanneer we daar de eerste bewoners over spreken. Nog sterker dan bij het schade traject worden bewoners afhankelijk van anderen en verdwijnt het gevoel eigen regie op het leven te hebben. “*Ze schieten allemaal in een slachtofferrol*” verzuchtte een projectleider. Niet beseffend hoe groot de impact is, van wat voor hem een project is, maar voor bewoners hun leven. Het is de sociale infrastructuur (de buurman die regelmatig inspringt, de plaatselijke winkelier die de voetbalclub sponsort, het schooltje wat het dorpsfeest draagt) die dorpingen diep geworteld aan Groningen houdt. Wat zeggen we tegen dat ouder echtpaar wat al 45 jaar in hetzelfde huurhuisje woont? Het huisje wat ze altijd keurig betaalden, waar ze zuinig op waren, waar de kinderen zijn groot gebracht, waar ze iedereen kennen? Waar ze nog kunnen blijven wonen omdat de burens in springen als het nodig is? Nu wordt het huisje gesloopt, weten ze niet waar ze heen moeten (zelf regelen), dreigen ze hun burens kwijt te raken, is het onzeker of ze ooit terug kunnen naar de ‘eigen plek’, en moeten ze zelf de verhuizing regelen. Die wordt overigens maar één keer betaald, dus als ze al terug zouden kunnen is die verhuizing voor eigen rekening. Ze zijn verward en verdrietig. De (klein)kinderen van deze echtparen zijn misschien nog wel het boost van iedereen.

Opnieuw wordt er vooral óver hun en tegen hun gesproken. Ze worden geïnformeerd, maar voelen zich niet gehoord. Het ene verhitte zaaltje na het andere. De professionals zijn het intussen gewend en beschouwen de weerstand als “*onderdeel van het proces*”. “*Ja, dat hoort erbij*” zeggen ze schouderophalend tegen elkaar: “*Zo gaan die dingen nu eenmaal.*”

Niet beseffend dat deze bezweringsformule “*zo werkt het nu eenmaal*”, de doodsteek voor het vertrouwen is, en de pokon voor het populisme.

Kortom, we dreigen hier volledig vast te draaien. Premier Rutte liet ons weten dat hij beseft dat het vertrouwen in de overheid volledig is ondermijnd. En dat hij ook niet verwacht, met wat hij ook doet, de gedupeerden in Groningen ooit nog de vlag uit zullen steken. Hij voegde er, tot onze opluchting, aan toe dat dat het hem er niet van ontsloeg bestuurlijke verantwoordelijkheid te nemen. En dat kan nu, bij de formatie en het te formuleren regeerakkoord. Het kán anders! Het hoeft niet *nu eenmaal zo te zijn*. Heren aan de formatietafel: Laat zien dat u het menens is, steek uw hand uit, sta garant voor het oplossen van de individuele, gaswinning gerelateerde problemen in Groningen. Vijf jaar na Huizinge kunnen we de conclusie trekken dat dit niet langer een regionaal op te lossen probleem is. Zonder uw hulp en interventies komt het hier niet goed.

1. Een schadefonds waarbij ú tekent voor het oplossen van de problemen en vervolgens de NAM aansprakelijk houdt. Bedenk hierbij dat aan geen enkele scheur een kaartje met de afzender hangt en dat geen enkele wetenschapper op dit moment uitsluit kan geven. U neemt, mede daarom, het procesrisico over van de individuele Groningers. Dát is verantwoordelijkheid nemen. *De Groningers winnen daarmee meer, dan u erop verliest!*
2. Een Delta aanpak voor Groningen waarbij niet alleen de versterkingsoperatie in ruimtelijke kwaliteit wordt begeleid, de economie en werkgelegenheid perspectief krijgen, de krimp wordt opgevangen en een garantieregeling woningmarkt wordt gerealiseerd. Maar waarin vooral gezocht wordt naar het versterken in plaats van afbreken van de huidige sociale structuren. Begin bij het in kaart brengen van die verbanden en laat dat leidend zijn.
3. Een afbouwplan gaswinning waarbij we afstappen van ‘leveringszekerheid’ als bepalend criterium maar naar ‘aanbodzekerheid’ als maatgevend gaan. Alle afnemers

(binnenlandse consumentenmarkt, buitenland en industrie) weten daarmee hoeveel gas ze over een aantal jaar nog kunnen afnemen en wat ze dus te doen staat. Maak het afblouwplan taakstellend voor de energie transitie.

“We staan honderd punten in de min”, constateerde premier Rutte na zijn bezoek aan Groningen. Die honderdpunten haalt u, met welk regeerakkoord dan ook, niet in één keer binnen. Maar u moet wel beginnen, u kan en mag het vertrouwen in Groningen niet opgeven. Wij gaan voor vijftig punten erbij!

Met hoopvolle groet,

Susan Top

Secretaris Gasberaad